

Соціальне підприємництво в Україні: поєднання суспільного ефекту та комерційної прибутковості

Смолій Л.В., к.е.н., доцент

Уманський національний університет садівництва

Наявність значної кількості суспільних проблем породжує потребу у формуванні та розвитку соціального підприємництва як нової форми організації господарської діяльності, яка оптимально поєднує підприємницький потенціал та соціальну відповідальність, що є особливо важливим для розвитку вітчизняної економіки. Кінцевою метою соціального підприємництва є не отримання прибутку, а виробництво продукту або послуги, призначеної для вирішення суспільної проблеми. Складовими компонентами соціального підприємництва є соціальні підприємства – соціально орієнтовані суб'єкти підприємництва, діяльність яких спрямована на досягнення добробуту територіальних громад шляхом використання системного взаємозв'язку розвитку соціального підприємництва і розвитку місцевої економіки. Соціальна організація в процесі своєї діяльності розв'язує потрійне завдання: соціальну проблему, яку впродовж певного часу не вирішили через обмежений доступ певної цільової групи до фінансових та політичних ресурсів для її розв'язання; розробку та впровадження інноваційного механізму вирішення соціальної проблеми, який порушує усталений, але не справедливий стан речей; вивільнення ресурсів для цільової групи, що передбачає краще майбутнє не тільки для окремих індивідів, але й для суспільства в цілому.

На сьогодні в Україні поширення соціального підприємництва носить фрагментарний характер та перебуває на початковій стадії розвитку. Здебільшого сповідується і популяризується так звана британська модель соціального підприємництва, відповідно до якої воно ідентифікується за чотирма чіткими критеріями: бізнес; соціальна мета – те, для чого працює цей бізнес; розподіл прибутку, де чітко визначено, скільки відсотків буде йти на

соціальну мету або, наприклад, на реінвестування цього бізнесу; демократичне управління. Кількість соціальних підприємств в Україні постійно зростає (з 38 у 2008 р. до 150 станом на 2017 р.) [1], перспективи їхнього розвитку стають більш далекоглядними, оскільки це дає змогу не тільки розв'язати актуальні проблеми, а також і сприяти економічному зростанню загалом.

Найпоширенішим видом діяльності українських соціальних підприємств є надання послуг (освіта, екологія, охорона здоров'я, фізична та психологічна реабілітація, туризм) – 53% від їх загальної кількості (рис. 1).

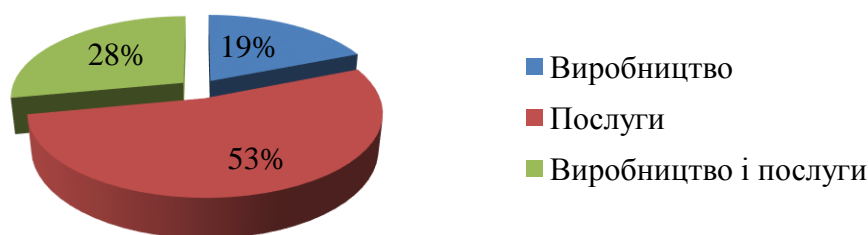

Рис. 1. Розподіл соціальних підприємств України за видами діяльності, 2017 р. [1]

Найбільше соціальних підприємств (15%) займаються вирощуванням та збутом сільськогосподарської продукції. Велику частку (14%) становлять підприємства, що займаються трудовою, медичною та соціальною реабілітацією людей з інвалідністю. Чисельна група соціальних підприємств (8% від їх загальної кількості) займається швейним виробництвом [1].

Досягнення соціального ефекту діяльності соціальних підприємств відбувається через: залучення цільових груп до виробництва товарів чи надання послуг (розв'язання проблем ресоціалізації, адаптації, працевлаштування тощо); надання якісних послуг та товарів представникам цільової групи на пільгових умовах; здійснення підприємницької діяльності без залучення цільової групи та спрямування доходів від такої діяльності на підтримку певної соціальної місії; застосування інноваційних підходів до розв'язання соціальних проблем; залучення громадян до участі в соціальних ініціативах на волонтерських засадах, об'єднання громад навколо соціальних проблем; поява нових видів соціальних послуг, які залишаються поза увагою звичайного бізнесу у зв'язку з малоприбутковістю, непопулярністю, відсутністю належної

професійної підготовки; більш ефективне використання наявних ресурсів регіону у вирішенні соціальних проблем; зниження навантаження на місцеві бюджети у вирішенні соціальних проблем.

Також в Україні існують організації, що сприяють популяризації в нашій країні соціального підприємництва: Український фонд підтримки підприємництва, Благодійний фонд «Благовіст», Благодійне підприємство «Перлина Буковини», Благодійна організація «Центр допомоги дітям-інвалідам», Міжнародний фонд «Відродження» та інші [2]. Соціальне підприємництво в Україні активно підтримується міжнародними фондами і організаціями, зокрема, існують програми: підтримки внутрішньо переміщених осіб від Програми Розвитку ООН, метою якої є створення робочих місць для внутрішньо переміщених осіб в Україні; допомоги вимушеним переселенцям і громадам від Міжнародної організації з міграції, метою якої є організація малих підприємств, самозайнятість та професійне навчання для цих категорій населення; розвитку сільської місцевості від Фонду «Монсанто», Міжнародного благодійного фонду «Добробут громад»; соціального інвестування «Western NIS Enterprise Fund».

Відсутність законодавчо закріпленого визначення соціального підприємництва та належної нормативно-правової бази створює суттєві перепони на шляху до розвитку такої сфери діяльності. Ключем до успіху концепції соціального підприємництва в Україні є вироблення національної стратегії розвитку соціального підприємництва, яка дозволила б скоординувати зусилля всіх зацікавлених сторін – підприємців, громадських організацій, донорських структур та держави.

Список використаних джерел

1. Каталог соціальних підприємств України 2016–2017 роки. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2017. – 302 с.
2. Наумова М. Сутність соціального підприємництва та його роль у соціально-економічному розвитку суспільства / Наумова М. // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 4. – С. 34–39.